

Не, није ово љубавна прича по обрасцу „Сулејман и Рокселана“. А није ни текст о Милошу Обреновићу и другом српском устанку, иако је управо јуче била годишњица овог догађаја. (Мада, сад кад размислим, можда ипак и има везе са неком врстом окупације и борбом за слободу – разуме се, у условима двадест првог века?!)

Годинама се у ситне сате враћам са посла преко Теразија, на којима су сво то време – донедавно – стајала два дрвена киоска, по један са сваке стране, који су радили целу ноћ и дуго били једина места у центру града где се, поготово у летњем периоду, могло купити неко хладно пиће. „Шта имате од негазираних вода“? „Јану“, одговарала је љубазна продавачица, или продавац. „А од газираних? – Јамницу“. „Ништа друго? – Ништа.“

Да у нека давна времена нисам служио војску у околини Загреба, можда ми онако жедном и уморном та имена не би привукла пажњу и навела да бацим поглед на закукуљену етикету из које се једва могло разазнати оно што сам случајно знао, а о чему већина српских потрошача нема појма. Реч је, наравно, о минералној води из Хрватске, мени знаној као „Јамничка киселица“.

Више десетина пута сам проверавао и понављао тај експеримент, увек са истим резултатом. Обратите пажњу. Није ту реч просто о разноврсној понуди у оквиру које се, ето, поред осталог, у богатом асортиману нашла и пристојна „Јамница“. Не. То је годинама била буквално једина вечерња „водна“ понуда у центру Београда. А при томе, ако ова земља још ичега има, онда су то свакако разноврсне и врло добре минералне воде, које мало или нимало не заостају иза извиканих светских брендова попут „Евијана“ или „Сан Пелегрин“.

Е, сад. Покушајте да замислите да ли је уопште могуће замислити шта би било са киоском који би на загребачком тргу Бана Јелачића купцима од вода нудио САМО српске произвођаче, на пример, „Књаз Милош“, „Врњци“ или „Карађорђа“? Или како би завршио покушај да се Хрвати наведу да купују и лижу српске сладоледе, а које рекламирају најпознатији хрватски спортисти? (Обрнуто је, наравно, ок.)

Није, разуме се, проблем у „Јани“, него у одсуству сваке симетрије и равноправног третмана у економским односима. И немојте ми само рећи – „утолико горе по њих“, „нећемо ми ваљда да се спуштамо на њихов ниво“, „капитал не познаје границе“ и сличне фразе из репертоара наших либерала, који мени често упућују саговорници у дебатама по – београдским, српским – ТВ студијама и трибинама. Јер изгледа да их ипак познаје, поготово када су роба или капитал из Србије. Изгледа да и ту, као и неким другим областима, важи како границе нису битне – само уколико су српске.

Пре годину-две је чак и интернационални Салфорд имао проблем са куповином ЈЕДНЕ млекаре у Хрватској само зато што су му, ваљда, регионално седиште и менаџмент били српски. Јавност се прошлог лета дуго забављала случајем Жељка Митровића и запленом његове јахте од стране хрватских царинских органа, али се много мање говорило о неславном покушају Слободана Вучићевића да у Хрватској продаје играчке. А о томе да би, рецимо, Мирослав Мишковић са Максијем или Беко могли правити неки озбиљан бизнис у Хрватској, да и не говоримо.

Можда је то само наш локални, балкански синдром и последица рата и националне ускогрудости? Неће бити. Ова криза је само мало оголила сурове и древне принципе на којима почива (и) савремени свет и модерна економија. Није много другачије ни у „великом“ капиталистичком свету. Само што велики не морају да се штите класичним царинским мерама, већ различитим врстама ванцаринских и законских баријера, а понекад и чистом самовољом. Тако, на пример, САД на различите начине не допуштају Кинезима да уђу у њихове стратешке гране, као што и хиперлиберални Аустралијанци, под различитим изговорима, изврдавају да Кинезима продају своје рафинерије и жељезаре.

Могу да разумем сваког љутитог, отпуштеног или незапосленог радника, док грди „газде“, државу и капитализам. Чињеница је и да су наши пословни људи, као, уосталом, и политичка, културна и академска елита, умногоме анационални и често са комплексом инфериорности у односу на колеге са ближег и даљег запада. Плус – част ретким изузецима – махом не превише заинтересовани за проблеме државе и муке „малог“ човека. Али никако ми не иде у главу како је могуће да се у српској јавности и медијима много више повлачи и развлачи Мирослав Мишковић, него, на пример, Ивица Тодорић, власник Конзума, Идее и, скупа са још неким другим хрватским бизнисменима, доброг дела Србије. Војводине нарочито. И како то да је „Макси“ био стална тема и био „монополиста“ док је био Делтин и Мишковићев, а више није тема и није монополиста од када је постао белгијски? Верујем да у „Привреднику“ има свакојаких ликова, али не верујем да је им је морално-етичка структура много другачија него што је међу професорима, новинарима, аналитичарима, владикама, и академицима које познајем. Другим речима – има их разних.

Наравно да је у питању врзино коло узајамног неповерења, изневеравања и разочарења између пословних људи, грађана и слабе државе, где се свако, са више или мање добрим разлозима љути и жали на она друга два дела троугла. Пословни људи на државу која им не помаже и народ који их не разуме, народ на „лоповску“ државу и „тајкуне“, власт на алаве бизнисмене и незахвални народ и тако у круг – уместо да схвате да су упућени једни на друге и да једино заједнички, евентуално, могу избећи заједничку пропаст у помахниталом жрвњу глобалног капитализма.

Дакле, могу да разумем очајне и декласиране лумпенпролетере. Могу да разумем одрођене либералне космополите, као што могу да разумем анархисте – мада их, ни једне ни друге, не подржавам. Али сви остали, а то је највећи број вас који ово читате, мора имати на уму следеће. Нема озбиљне националне државе без националне буржоазије. И то „националне“ у суштинском, а не само географском и етничком смислу.